

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse pise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati le nko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 . 50
za nadaljnja uvrčenja od peti vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6. I**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tije so proste poštne

Ali nismo sami krivi?

Vsa javnost, od vseučiliškega profesorja do zadnjega analfabeta v zakotni gorski vasi je prepričana, da ni boljše plačanega stanu na svetu, kakor smo učitelji. O tem govori narod, o tem piše nam prijazno in nam sovražno časopisje; celo odloki višjih oblasti brenkajo na strne pesem o sorazmerno dobrem gnotnem stanju učiteljskega stanu v največjem času. Spominjamo se člankov: »Boj za kruh — dobojevan« ter raznih iz krogov učiteljstva in neučiteljstva izšlih pozivov za prosvetno delo med narodom, ki vsi izvenijo več ali manj v stavek: »Tako plačo imaš, kot še prej nikdar, rešen si gnotnih skrbi, zdaj pa posveti vse svoje moči šoli in delu za prosveto med narodom!«

Ko sem slišal take in slične pripombe o zboljanem materialnem položaju, se mi je podaljšal obraz vsikdar za dobro ped, kajti do danes še nisem nikdar čutil, da bi mi bilo bolje v gnotnem oziru. Materialno sem bil na najboljšem pred svetovno vojno leta 1914. Od tega časa propadam gnotno vsak dan bolj. Ker matematika ne trpi pogreškov, bom to dokazal najbolje s številkami. L. 1914. sem dobival 144 K mesečno. Bila sva z ženo sama.

Predmet	1914		1921		Se je podražil koliko-krat?
	K	v	K	v	
kg	moke	— 32	18	40	57.5
"	masti	1	80	90	50.0
"	kave	4	—	120	30.0
"	riža	—	64	36	56.2
"	sladkor	1	—	56	56.0
"	mila	—	64	44	68.7
"	meša	1	60	34	21.1
"	petrolja	—	36	22	61.1
m ³	drevo	7	50	70.0	26.6
q	premoga	1	75	76	43.4
q	škaflija vžgalice	—	2	1	20
par	čevljev	20	—	800	40.0
l	mleka	—	16	8	50.0
	i. t. d.				6.06

620.6 : 13 = 47.7. Povprečno se je torej podražilo 47.7-krat, ali kakor pravi naš kmet: »Krona je krajcar!«

* Obлека in perilo se niti primerjati ne sme, ter stanovanje, kar žene račune v ogromne višine.

Danes, ko imam 3 otroke in ženo, pa dobivam mesečnih 4660 K. Moja plača se je povečala približno 32-krat. Da bi bil na istem stališču, kot leta 1914., bi se mi bila morala plača pomnožiti 47.7-krat. Pač mi kaže, da sem danes gnotno na slabšem, kot leta 1914., ko je ves svet govoril o slabo plačanih učiteljih. Danes, leta 1921., pa je vsa javnost prepričana o našem dobrem materialnem položaju. Ker se čujejo take opombe celo iz ust naših tovarišev, priporočam vsem takim, da vzamejo v roke svinčnik in računajo.

Številke same so res lepe! Toda naj nas ne moti njih visokost, temveč glejmo vedno le njih blagovno vrednost, da si stvarimo pravilne pojme o naših »dobrih« plačah. Boj za kruh je več in ne bo nikdar dobojevan, ker kolo časa se suče neprestano. Javnost naj nas re zavida za naše »mastne« plače. Da nosimo kolikor toliko zadovoljne obraze in da smo molčali doselej, je pač posledica tega, ker smo se otresli avstrijskega hlapčevstva in se počutimo svobodne učitelje v novi domovini.

Izpolnjevali smo dolžnosti v šoli in se poprijeli dela med narodom. Danes pa nas silijo mesečni deficiti, da preišljemo, kje najdemo kriče. Vedno se vsiljuje misel: »Prosvetno delo med narodom ne nese, treba bo začeti s čem drugim, drugače se bo prikazala uradna oseba sodnijskega sluga, ki ne upošteva pri izvrševanju svojega uradnega posla, prav nič učiteljevega idealizma in njegovega požrtvovalnega prosvetnega dela med narodom, temveč vrši hladnokrvno svoj posel.«

Tak je naš položaj!

Kako praznuj šola državne praznike!

(Referat na I. pokrajinski skupščini UJU.)

Predno razpravljam o označenem predmetu, dotakniti se moram poglavja: verske vaje.

Kaj smatramo pod imenom verske vaje? Ta pojem je zelo raztegljiv in ga res v nekaterih krajih nemestno izrabljajo. V očeh naših ljubih župnikov in kaptanov snada pod ta pojem vse, kar je bilo v navadi v blaženi konkordatski dobi.

Kaj pa pravijo postavna določila, ki so zaenkrat še v veljavi?

Zakon z dne 25. maja 1868. leta, drž. zak. št. 48, s katerim se izdajajo načelne določbe o razmerju šole in cerkve:

§ 2. Brez kvara za to nadzorno pravico je prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, da verski pouk in pa bogoslužje za različne vernike v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in neposredno nadzira.

§ 5. Zakon z dne 14. maja 1869. drž. zak. št. 62, se glasi:

Odredbe cerkvenih oblastev o verouku in bogoslužnih vajah je šolskemu voditelju (§ 12.) oznaniti po okrajnem šolskem nadzorstvu. Takim ukazom, ki se ne ujemajo z obnim šolskim redom, odreka se oznanitev.

§ 48. Isteza zakona pravi med drugim:

Šolskega voditelja dolžnost je, nadziranje šolske mladine pri redno opstavljenih bogoslužnih vajah udeleževati se po učiteljih dotičnega veroizpovedovanja.

Ministerijski ukaz z dne 20. avgusta 1870. l. § 50., odstavek drugi se glasi:

Odredbe cerkvenega oblastva o bogoslužju naj okrajno šolsko oblastvo po krajnem šolskem oblastvu oznaniti šolskemu voditelju. Ako bi se okrajno šolsko oblastvo razprlo s cerkvenim oblastvom zaradi tega koliko naj bode bogoslužja, tedaj razsodi o tem deželno šolsko oblastvo.

Šoli je dolžnost, po učiteljih dotične vere skrbeti, da se na učence disciplinarno pazi pri bogoslužnostih, uvedenih v zmislu § 5. drž. šol. zak.

Kaj se vse razume pod imenom bogoslužja ali verske vaje ne pove noben naragraf. Pač govori malo bolj natančno izvršilen predpis dokončnemu šolskemu in učnemu redu: c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko.

Pod zaglavljem: Pouka prosti dan ob verskih vajah — izpovedi in obhajilu za katoliške učence določi, oziraje se na krajne razmere šolski voditelj sporazumno z veroučiteljem, ki se naj v ta namen sporazumi tudi z dušnim pastirstvom.

Dotičnim učencem je dati v ta namen pouka prosto ali ves dan, ali en popoldan z naslednjim dopoldnevom. Za prejem samo sv. zakramenta izpovedi je dati učencem prosto samo pol dneva. Pri tem je okrajnemu šolskemu oblastvu naziti na to, da ob dnevi prejema sv. zakramentov niso pouka prosti oni razredi, ki ni v njih nobenega ali ne več nego četrtina izpovedancev ali obhajancev.

V smislu teh postavnih določil spada k pojmu verske vaje, ki jih mora učiteljsko nadzorovati samo preijemanje sv. zakramentov in nič drugega, kajti le takrat je pouka prosto.

Takozvane šolarske maše bodisi ob delavnih ali nedeljah, nimajo postavne podlage, so le privleček konkordatske dobe. Tedenske maše so proti vsem pedagoškim pravilom. Zvečine so po mestih, kjer se prične pouk že ob 8. uri. Otrok mora vstati ob šestih. Tak otrok je še ves zaspan in slabovoljen. Jesti ne more ničesar, kvečjemu spije čašo kave po sili. Morda vzame kos kruha s sabo, ali tudi ne. V šolo pride po 7. uri. V verskem oziru nima maša zanj nobenega blagodejnega vpliva, ker je še preveč zaspan ali len ali oboje skupaj. Tak dan je otrok iz ravnotežja, v šoli raztresen in nepazljiv, dan takorekoč izgubljen. Te maše se ne ujemajo z obnim šolskim redom ter se jim po že citiranem § 5. zakona z dne 14. maja 1869. odreka oznanitev. Če odpadejo te maše lahko pozimi, naj še poleti.

Nemljivo mi je tudi, zakaj naj bi nadziralo učiteljstvo maše ob nedeljah. Vsi so za to tukaj starši ali njih namestniki. Če je duhovski oblasti toliko za nadzorstvo, naj dobi kogar hoče proti odškodnini ali ne, nas najusti v miru, vsaj nismo mežnarji. Daje si le sama sebi ubožno izpričevalo, ako ne more vzdržati avtoritete v cerkvi. V počitnicah ni od naše strani nadzorstva in vendar razitega vera prav nič ne peša.

Tam, kjer so šolarske maše, se godi učiteljstvu krivica, ker je bolj obremenjeno kakor ondi, kjer tega ni. Postava je vendar za vse enaka.

Za šolo bi bila obvezna le maša začetkom in koncem šolskega leta. Ti dve maši sta pač v zvezi s šolskim redom, a drugje — proč z njimi!

Kako praznuj šola državne praznike?

Bili so časi, ko smo živeli v prepričanju, da se mora praznovati vsaka prireditel s sv. mašo, drugače ne bo vspele. Tudi Zaveza je pričela svoja zborenja s sv. mašo, dokler to niso vrgli v praven pomenu hese iz cerkve. Vkljub temu se prav lepo razvija ter stoji danes na trdnem temelju. Tudi državni prazniki se praznujejo od nekda s sv. mašo. To dá vsej prireditvi večji sijaj. In res,

LISTEK

O pouku srbohrvaščine*.

Do danes še nimamo posebnih knjig za ta predmet. Vemo pa, da so v tisku in bodo v kratkem na prodaj. Do tedaj pa je treba čas porabiti in otrokom vendar tudi nekaj podati. Naslednje vrstice naj služijo zainteresiranemu učiteljstvu. Morda bo komu s tem postreženo.

Podajam nekoliko beril, ki se morejo obravnavati na vseh stopnjah (III. do VIII. razreda), v nižjih z latinico, srednjih s cirilico (prepis s table), višjih pa tudi s cirilico (v diktatu). Važnost je polagati predvsem na razumevanje, dalje na jasen, čist izgovor, dovoljno odpiranje ust akcent z dolžino, kakor tudi na nepretrgano vajo in izpraševanje vsega.

* Prva čitanka za srbohrvaščino je pravkar izšla in opozarjamo na poročila o njej v današnji številki.

Uredništvo.

gradiva. Vsak učenec znaj točno vse na pamet. Zakaj vsako učenje jezika je več ali manj mehanično in preko tega ne pomore v starosti ljudskošolskih učencev nobena metoda.

I.

Dober dak.

1. Ja u školu idem i dobro sam dak.
2. Tko od škole beži — deran je opak.
3. Učitelja slušam, pa već mnogo znam.
4. Pišem, pevam, čitam, dobro računam.
5. I drugova imam, dobrih kao ja.
6. Svako od njih nešto ispričati zna.
7. Učitelj me voli: ja sam dobar dak.
8. Tko od škole beži — deran je opak.

(Iz srpskog bukvara.)

II.

Srpski vojnik.

U ratu sa Turcima bio je Srbin ranjen u ruku. Morali su mu je odrezati. Lečnici ga uspavaše i odrezaše mu ruku. Kad se probudio i vidio tužni ostatak svoje ruke, zaplače i reče: »Jadna ruko

moja! Kako si sada malena! — Ali se brzo umiri i reče veselo: »Ništa zato! Zato će biti Srbija velika!«

Da smo svi ovakovi, brzo bi sva naša braća oslobođena bila!

III.

Pogodio.

Pastir Boža navikao na to, da ulomi, ispeče i pojede mnogi tudi struk kukuruza. Poslednik nađe ga u tom nevaljatom poslu, ali mu Boža pobeže iz ruku. Gazda, koji nije mogao trčati za njim, reče, da ga uhvati varkom. »Hej Božo!« zvao ga. »Dodi amo! Nešto imam da ti kažem.« Ali je Boža prozreo varku, pa mu odgovorio: »Ovakovi mališi, kao sam ja, nesmiju sve da znadu.

IV.

Narodna.

Šta će meni gaj
I u gaju raj
Kad ja nemam moje
Majke zagrljaj.

Daleko je gaj
Daleko je raj
Još je dalje moje
Majke zavičaj

O, šta će mi trava, cveće
Kad me videt majka neće
O, šta će mi cveće, trava,
Kad mi majka nije zdrava.

Majko moja, oj!
Primi pozdrav moj
I poljubac sa ustana
Od tvojeg mladana.

S tem sem podal nekaj snovi za prvo šolo. Na to se more učencem primerno nadovezati slovnični pouk, posebno sklanjajo (v stavkih) nekaterih besedi, ki se večkrat srečavajo. Važen je zvalnik! K IV. točki more si učitelj sam sestaviti tiči še mal opis razmer v Rusiji (glej Narodna prosveta štev. 76: Vepaj ruskih majki). Srečko Borštnik.

ko se je šlo za Habsburžane, se je cerkev v resnici potrudila in žrtvovala, da je bila tako slavnost nemimpozantnejša. Kakor hitro smo se pa osvojili tuje dinastije ter dobili dinastijo naše krvi in našega jezika, se je v nemi cerkve popolnoma ohladila. Ja v nekaterih krajih jo nele omalovažuje, ampak se obnaša duhovščina tako, da je vzela prirobnemu ljudstvu še tisto ljubezen do države in dinastije, ki jo je instinktivno imelo. Vse polno pritožb prihaja, kako se vede šusterskijska duhovščina ob takih prilikah, da bi ja pomen dneva bolj ponižala. Naj na vedem le par slučajev: V gorski župniji kranjskega okraja je opravil župnik obred za 2. december zjutraj ob 6. uri. Nekateri otroci imajo 1½ ure daleč v šolo. Ob širih zjutraj se morajo podati otroci na pot, ako hočejo biti pravočasno v cerkvi. Kaj pa, če je deževno ali celo zapade sneg? Ali se ne pravi z namenom vzbujati pri ljudeh jezo in odpor proti takim praznikom. V prav velikih slučajih obravi župnik svojo mašo na prav skromen način, ko pa začuje narodno himno, jo odkuri izpred oltarja, kakor bi ga kdo nodil. — So slučaj, ko povabi župnik vse krajeve oblasti k cerkveni slavnosti, šolskega vodstva pa namenoma ne. (Žužemberški Gnidovc).

Naloga šole je čimboli gojiti ljubezen in spoštovanje do udeležene države in domače dinastije. To dosežemo največ pri otrocih s primernimi in dostojnim praznovanjem državnih praznikov. Tak dan ostane otroku nepozaben za vse življenje. Kakor se pa zdaj praznuje v večini slučajev, tega nikdar ne dosežemo. Naša duhovščina je razvijala vedno največji napor, kadar se je šlo za tuice — celo za neverne Turke je molila — za našega pravoslavne brata pa nima ljubezni. Žal, da je tako, ali istina je!

Ali naj se nusi učiteljstvo še nadalje šikanirati in zapostavljati pri takih priložnostih? Nikakor ne! Kier neče cerkev skupno in dostojno delovati s šolo, da se tak praznik primerno praznuje, naj nastopi učiteljstvo samostojno. Šolsko sobo naj primerno okinja, otroci naj deklamujejo, kdo izmed učiteljstva naj ima prazniku primerno predavanje, otroci naj zapoje narodno himno in še kako drugo nesmislo. To bi bil dostojen spomin tega dneva. Kier je župnik toliko takten, da povabi tudi šolo k cerkveni slavnosti, naj se je le udeleži, drugače pa nikakor ne. Bodimo dosledni in odločni!

Vzgojimo pevski naraščaj!

»Kaj pa je tega treba bilo,« bo morda vzkliknil marsikateri čitatelj sodeč po napisu. Prav nič se ne čudim takemu vzkliku in ne mogel bi ga v prvem trenutku niti obsojati. Saj so se nekaj časa nalagala na naša ramena, »kakor gobe po dežju«, zapored nova bremena in ti ljudskošolski učitelj pa le delaj in delaj! To pa je le trenutno razpoloženje, ki nas navadno navdaja ob pričetku uvedbe novotarij v ljudsko šolo, a vse to, kakor rečeno, je ob pričetku.

Vzgoja pevskega naraščaja pa nikakor ni izrečna novotarija, niti z današnjim dnem in apolom ni nastopil šele pričetek te vzgoje. Poznam šole, v katerih je učitelj posvečal intenzivnemu pevskega pouku posebno pažnjo, razpolagal je z nekako stalno pevsko »četo«, ki je zamogla ob raznih prilikah in priležnostih nuditi svoje zmožnosti: svojih učencev-pevcev pa tudi po izstopu iz šole ni pozabil, marveč je to doraščajočo mladino sproti dalje združeval in vadil v petju. Takih slučajev se spominjam pač le iz predvojnne dobe, vidim in slišim pa, da so se po vojni silno zredčili, da skoraj — izginili ti pojavi.

Z mirno vestjo moremo danes konstatirati, da kljub veliki narodni kulturi probudi, kateri je rodilo oziroma zvišalo naše narodno osvobođenje, petje med narodom v splošnem nazaduje, — potihuje. In temu priti v okoliščini, ki so potrebne in dolžnost. Zato pa moramo pozdravljati vsako akcijo, ki se snuje v svrhu povzdige narodnega in umetnega petja pa najsi prihaja od katerekoli strani. Odveč bi bilo, na tem mestu govoriti o silni važnosti petja za duševno in telesno vzgojo mladine in naroda.

Imamo in vzgojimo v ljudski šoli razne telovadne naraščaje. Šolske oblasti so s posebno vneto naglašale in odrejale temeljitejši telovadni pouk in doseženi so zares že dokaj lepi uspehi. Vsi z roditelji vred smo imeli dovolj priložnosti, diviti se gracioznim in spretnim telovadnim nastopom naših malčkov. Kakor sem vnet prijatelj in podpiratelj telovadnih naraščajev, vendar smelo trdim, da se je s šolskimi telovadnimi naraščaji začetkom tu in tam izvršila v naše

vzgojno delovanje preekstremna poteza, ki postaja primerno zmernejša. Oprostite, da sem se dotaknil tega vprašanja, kajti smatram za potrebno, od mnoga težje rekrutiranih, a vendar doseženih telovadnih naraščajev napraviti prehod na lažje se rekrutirajoči, a še nedosegljivi pevski naraščaj.

Stvar posameznika ostane gotovo, najti in začrtati si podrobno pot vzgoje pevskega naraščaja ter upam, da tovariši tozadevno objavijo svoje misli in mnenja. Vsekakor si za enkrat k vzgoji pevskega naraščaja dovolim naglašati sledeče najpomembnejše točke: 1. Vzgojno se z novo vneto na kolikor možno najintenzivnejši pouk iz petja. 2. Kljub svobodi tozadevnega naziranja naglašam, da pevski pouk prevzemi nedeljeno na eni šoli ali vsaj po stopnjah (elementarni, srednji in višji) ena sama učna moč. 3. Rekrutujemo, pridobivamo in izobrazimo na vsaki šoli, vso šolsko dobo, stalni in v zornih »kader« pevski zbor učencev-pevcev in dajmo jim pogosto priliko, javno nastopati. 4. Vodimo natančno in stalno evidenco vsakočasne pevskega »kadera« vsa leta šolske dobe priključimo si jih in vadimo ter združimo jih v petju tudi po šolskem izstopu dalje. — To nam bodijo le prve, splošne smernice.

Sedaj pa vsi brez obotavljanja na čim krajše razmišljanje, nato pa na tem trajnejše delo. Tam daleko gledam nebroj svežih pevskih zborov, slušam odmeve anglosko-nežnih otroških glasov, kjer uživa oko na presrečnih, občudujočih in nam hvaležnih obrazih in izrazih roditeljev, sploh otroških ljubiteljev. Roko v roki, pevski in telovadni naraščaj — mlada nada za mlado i močno državo — oh, »kako je tega treba bilo«, zveni v veliko spremembo napram pričetnemu vzkliku korčni vzklik Domoljubi in otrokoljubi! Že kitajski glasbenik Konesi je vzkliknil: »Naravno stanje vsakega naroda stoji v razmerju z njegovo pevsko naobrazbo.«

Se izdatnejša bodrila — so nam odveč. **Mirko Vanda.**

Poljudno znanstveni pedagoški list?

Odveč bi bilo še izgubljati besed o vsevažnosti prave domače vzgoje otrok. Saj je že, rekli bi, matematični izsledek, da zavisi skoroda ves uspeh šolske vzgoje od domače vzgoje. Enotno postopanje vseh vzgojnih činiteljev staršev in učiteljev, daje šole otrokom pravce za življenje na pot v življenje.

To se skuša doseči z roditeljskimi sestanki, čim najozjim in največjim kontaktom učitelja z domačo hišo, s predavanji poljudne vsebine itd.

A vendar smo se na mrtvi točki. Pedagoško znanje je med narodom vse premalo razširjeno in ne uživa tistega ugleda in tistega spoštovanja kot druge panoge znanstva. Žalibog velja to tudi deloma pri naobrazenih slojih. Veliko je število tistih, ki si laste pedagoških sodb brez temeljitega ali sploh brez študija. Pedagogika in didaktika jim nista vedli, temveč le »znanje zdrave pameti«, bi rekli. Kako temu odpomoči?

Potreba poljudno znanstvenega lista leži na dlani. Gre le zato, kako realizirati takšen list in kakšna bo njegova vsebina in kakovost.

Samoposebi bo treba, da list subvencionirajo vlada in vsi, ki jim je skrb za našo bodočnost ni le dekorativna ali zvočna beseda. Čudno, da za prve čase, ko se list še ni populariziral, ne bi bilo pridobiti premožnih podpornikov. Sicer pa je to zadeva odbora, ki se mora v to svrhu ustanoviti.

Sedaj pa še besedo o vsebini in kakovosti lista. List naj prinaša razprave, misli, utrinke itd. o vseh aktualnih vzgojnih vprašanjih, pa tudi zdravniške nasvete o telesni negi otrok v raznih dobah razvoja. »Mens sano in korpus sano«. To, kar prinaša list »Zdravje« o telesni negi otrok, naj prinaša tudi v gotovi modifikaciji zamišljeni poljudno-znanstveni list. Samoposebi bi bili vabljeni in prošeni k sodelovanju tudi zdravniki. In razprave, od kje naj se jih vzame? Iz pedagoških in didaktičnih knjig in iz naših glasil. Seveda se morajo razprave primerno oblikovati. Strudniki naj bodo odlični šolniki, pedagoški pisatelji, zdravniki in sploh vsi, ki so dobre volje in zmogni.

List bodi perijodičen, poceni in naj se ga vsestransko širi med vse plasti naroda. Moralno pa mora list podpirati šolska oblast in učiteljstvo. Če dovolj finančni položaj, naj se prve številke razdeli tudi brezplačno med revnejše sloje.

Iskreno želim, da se izrazijo o tem zamišljenem listu vsi naši poklicani in najboljši! Kličem le: kjer volja tam pot! **Albin Spreitz.**

* Tak list smo že imeli pred vojno, imenoval se je »Domače ognjišče«, izdajala ga je Učiteljska tiskarna. Uredn.

DRAG. HUMEK:

Udejstveno rokotvorni pouk!

Šolskim oblastem se je končno zadelo, da bi bil menda tudi pri nas rokotvorni pouk prav tako potreben, kakor je potreben drugim državam, ki imajo moderno urejeno šolstvo. Pri zeleni mizi so torej izdali zapoved: Pojdite in učite vse dečke na ljudskih, meščanskih in še na kakšnih šolah rokotvorstva! S tem je bilo njih delo dovršeno: Eto, dete! Neka živa! Vse drugo je menda stvar učiteljev in morebiti še šolskih vodstev ali celo nadzornikov. Kdo, kaj in kako naj uči, o tem niso črtnili doslej ničesar. Še toliko doslednosti ni v teh ukazih, da bi se ozirali na učiteljska, odkoder bi morali prihajati tudi v tem oziru izvežbani učitelji. Prav tako je kot v nekdanji Avstriji. Uvedli so možakarji na Dunaju geometrijsko risanje in celo prvotne pojme o projekciji — v ljudsko šolo, učiteljske pa ni poznalo geometrijskega risanja, in ga še danes ne pozna, čeprav je za praktično življenje desetkrat večjega pomena nego prostoročno risanje in vsa pseudoumetniška vzgoja, ki jo propagiramo.

Oglasilo se je nekaj tovarišev in so napisali več, deloma daljših člankov. Evomim pa, da bi bili ti članki dovoljno razbistrili pereče vprašanje rokotvorne pouka. Večina tovarišev je — z malimi izjemami — premalo pregledno in strokovnjaksko odgovorila na vprašanja: Kdo počuje, kaj naj učimo na raznih kategorijah šol in kako se naj pouk udejstvuje bodisi v čisto pedagoškem in didaktičnem smislu, pa tudi glede na učne prostore, njih opremo, nabavo potrebnega orodja, snovi i. t. d. Vsa ta vprašanja je treba obdelati kolikorotoliko sistematično.

Popolnoma sem si svest, da je ta naloga za posameznika pretežka in preobširna. A nekdo mora pričeti in podati svoje mnenje. Do tega koraka so me prisilili tudi vprašanja z mnogih strani, kako bi in kaj. Mislim, da laglje in bolj s pridom odgovorim vsem skupaj v statusnem glasilu, kakor pa vsakemu posebe.

Na podlagi nastopnih razmotiranj bo dana prilika in možnost nadaljnjega dela. Nikakršen evangelij niso, ampak le smernice tovariša, ki mu je bilo ročno delo največja uteha in zabava od otroških let pa vse do danes, in ki je v tem oziru prebrskal marsikako knjigo in si ogledal podobno delo v tujini, pa ga tudi poizkušal udejstviti doma. Komu ne bojo ugalala moja naziranja, naj slobodno oporeka, a le tako, da pove kaj boljsega. Če bom komu povedal premalo ali preveč, naj kaj dostavi oziroma pove, kaj bi kazalo izpustiti. Le tako bomo spoznali pota in cilje in podali tudi oblasti potrebne snovi, ki si lahko iz nje sestavi normalne načrte in navodila za poznejše urejeno delo.

Za rokotvorni pouk potrebujemo prav tako strokovno izobraženega učiteljskega kakor za vse druge predmete. Če bomo v pričetku šušmarili, diskreditirali rokotvorni pouk še predno bo narod spoznal njega veliko vzgojno in praktično vrednost. Polovičarsko delo ubije samo sebe. Najprej dober delavec, potem solidno delo!

Učiteljice deklinskih ročnih del se morajo učiti in polagati izpite. Logična je zahteva, naj se učitelj, ki hoče poučevati ročno delo za dečke, tega dela sam uči in nauči. Prva dolžnost merodajnih činiteljev bodi, da nemudoma uvedejo rokotvorni pouk na učiteljskih. Tisti, ki je ukazal: Bodí rokotvorni pouk! je gotovo tudi mislil na potrebne postavke v proračunih, vsaj za začetek. In začetek rokotvorne pouka na učiteljskih bi bogme ne spravil domovine na kant. Primerna soba bi se dobila. Ako ni drugega prostora, mera služiti učna soba, risalnica ali telovadnica, če ni ravno s telovadnimi urami preveč obremenjena. Ob strogem redu, ki mora itak vladati v šoli, ni rokotvorni pouk nikakršna nesragna ali navlača, pa bodi da režemo, lepimo, modeliramo, mizarimo, kujemo ali delamo kakor drugo delo, ki spada v našo stroko. Tudi ni treba za prvo silo toliko in tako raznovrstnega orodja, da bi nas to vprašanje koj izpočetka oplašilo. Nekoliko pripomočkov pa moramo imeti. O njih bom sicer natančneje govoril ob drugi priliki, rečem pa že danes, da je le Bog znal ustvarjati iz nič. Praktični učitelj si bo znal kmalu pomagati.

In kdo bo učitelj rokotvorne pouka na učiteljskih? Prepričan sem, da bi hoteli zelenomizarjski birokrati odmah namestiti bogve kakšnega strokovnjaka z akademsko izobrazbo in »izpiti« pa bi ga mastno nagradili. Pozneje bo to morebiti potrebno in prav. Za začetek spada na tako mesto učitelj, ki pozna naloge narodne šole in ki nima namena plezati v nedogledne višave, pač pa hoče podati svojim poznejšim tovarišem toliko znanja, da bojo lahko ob lastni nadarjenosti in pridnosti došli v novi nalogi poveljnih uspehov. Zmožni tovarišev je med nami več nego mislimo. Jaz jih poznam lepo število. Koliko jih je pa, ki tiho delajo sami zase. Koliko je vredno v tem oziru izpričevalo mi je drastično povedal nemški tovariš, ki je sedaj že preko meje v Avstriji. Poučeval je drugo skupino, ki zahteva od dobrega učitelja mnogo izurjenosti in uporabi raznega orodja in v popraviljanju in v samostojnem izdelovanju aparatov. Često je napominjal tovariš stal pri meni v delavnici in gledal. Nekega dne mi je bridko potožil, da ima dve izpričevali iz zloglasnih dunajskih kurzov pa ne zna niti pravilno zabiti žreblja. Torej če ni strokovnjak z izpričevali, poiščite take, ki jih nimajo, pa kaj znajo, in jih preizkusite. Amerikanska metoda bi se morebiti tudi v Jugoslaviji obnesla.

Ker pa ne kaže čakati z rokotvornim poukom na one, ki pridejo čez štiri leta z učiteljskega — posebno če se bojo v tej stroki tako izobrazovali kot doslej — moramo pomagati novemu neobgledencu se drugače na nogo. V večjih centrih, posebej v Ljubljani in v Mariboru, naj se osnujejo počitniški tečaji za rokotvorstvo. V Ljubljani je stvar lahka. Dosti je prostora in dosti strokovnjakov. Tam je tudi tovariš Blagajne, ki ima poleg strokovnega znanja tudi izpričevala. Z veliko dobro voljo in malim birokratstvom bi se dala pa ta namera udejstviti tudi drugod. V prvi sili so drage ekskurzije na Češko in kdo ve kam nepotrebne. Nekoliko zaupanja v lastno silo je tudi nam potreba.

Mnogo bi se dalo opraviti tudi na uradnih in društvenih zborih. Priznajmo vendar končno, da se ob takih prilikah zpravi največ dragega časa z brezplodnimi debatami. Taka zborovanja so kakor trakuja, ki ima toliko členov kolikor je srborih besedavljev. Vsak izmed njih ima v sebi kopo jaje, ki misli, da jih mora znesti še tisto uro. Tovariši, ki so se že doslej zanimali za rokotvorni pouk, naj na prihodnjih zborih predavajo ali še bolje, pokažejo naj to ali ono praktično. Če ni slučajno v domačem okraju primerna predavatelja, pokličite ga od drugod. Tudi nadzorniki naj spravijo to vprašanje na dnevni red uradnih konferenc, pa naj pozovejo za »poročevalce« najboljše učitelje-strokovnjake. Kakor so njega dni mrevnarili mačko, naj se lotijo sedaj rokotvorne pouka. Lahko tudi nekoliko pametneje!

Drug drugemu pomagajmo, pa bomo kmalu v prvih početkih, in ko bomo imeli vsaj v vsakem večjem kraju dobrega učitelja za rokotvorni pouk, se bo razvila stvar sama ob sebi. Nikakršne škode ne bo, če navidezno za nekaj časa pustimo druga šolska vprašanja, pa se lotimo rokotvorne pouka, predmeta torej, ki ima poleg drugih lepih lastnosti tudi to, da je nov in zato zanimiv.

(Dalie prih.)

Risanje — važen faktor za spoznavanje učenčevega duševnega obzorja.

Iz arheologije črnamo lahko mnogo, kar bi se dalo tudi drugod uporabljati. Le pogledimo samo njenq metodo izsledovanja.

Nekie se odkrije votlina. Ve se gotovo, da zadnjih par tisoč let ni nikdo bival v njej, da se je torej neizpremenjena ohranila iz predzgodovinskih časov. V votlini se najde nar človeških kosti, katerim se določi ogromna starost. Kostí so z prvih dob človeštva. Paleolog razvija nadalje svoja izvajanja, arheolog pa se ozre okoli. Poleg kosti najde orodje iz kamene dobe, na stenah vidi ob boljši razsvetljavi nekaj nejasnih črt. Kombinira in sestavlja, pa naide, da te črte tvorijo obrise neke živali. Severni ielen, mamut! Kdo je to narisal? Po sklepanju pride do tega, da je to napravil samo človek, katerega kosti so se našle v votlini. Arheolog razloži na podlagi najdenega orodja, risb na steni in še nekaterih drugih na videz neznatnih rečeh, delo pračloveka, njegovo življenje, da, celo njegovo duševno obzorje. On pove, katere živali je lovil, katere je posebej pogosto videl, v kakšnih kočah je